

Sånger för en förlorad värld

Jag håller med Po Tidholm som i sin DN-recension av Bob Dylans nya skiva Modern Times konstaterar att han tycker bäst om att lyssna på Dylan som ett barn, att vaggas till ro av det mycket bekanta i hans röst, frasering och harmonik. Det är någonting som är synnerligen spännande med Bob Dylans röst, eller egentligen röster, därför att han ju har fler, också på den nya skivan, och för att hans röst under hela karriären kan sägas ha fortsatt att transformeras. Och redan på den allra första skivan, som han gjorde 1962 som 21 åring, med gamla bluesstandardlåtar av vilka förbluffande många handlade om död och begravning, även några egna låtar, var det ju inte "sin egen röst" han applicerade, utan han ville låta som, framför allt, sin stora förebild och idol, sydstatsfolksångaren Woody Guthrie. Och inte bara låta som Guthrie utan växa in i Guthries hela habitus, som kulturforskare skulle uttrycka det, Guthries sydstatsdialekt, Guthries tilltal, Guthries autenticitet. Den tjuvaktiga skatan Dylan har ända sedan dess varit oerhört skicklig på att förställa sig, att klä ut sig, att knycka, att stjäla utan att det märks eller så att det märks, ingen större skillnad längre, uppenbarligen. På nya skivan kör han ju en egen version av Red Sails in the Sunset och kallar, utan att blinka, låten Beyond the Horizon.

Men rösten, den som jag själv vid något tillfälle kallat ihålig, ekande, som ett gammalt träd, en röst som likt en buktalares talar till oss över stora avstånd tidsmässigt och geografiskt, är en röst som just genom att den ter sig så "falsk", "inautentisk", "oäkta" kommer att framstå som rösten hos ett sanningsvittne, till skillnad från alla världens komprometterade röster som försöker övertyga oss om Sanningen med stor S, ja sälja den till oss, i det som de pratar om – typexempel George W. Bush –, röster som vi lärt oss att förhålla oss ytterst skeptiska till.

Det finns en skrapighet, en knorr och ett knarrande i Dylans röst som är häpnadsväckande som instrument för just den typ av tröstande effekt som Po Tidholm paradoxalt nog är inne på i sin recension. Rocken som normalt associerar till rebelliskhet, utmanande livsstil, fräckhet, tuffhet, smuts, är ju här i sin dylanska variant - som förstås överskrider rockkontexten med bred marginal - förvandlad till crooning, skönsång, den gamla amerikanska sångstilen som Bing Crosby i tiden kom att sammankopplas med och som Frank Sinatra vidareutvecklade till perfektion. En intim, mörk baryton som när den slog igenom i slutet av 20-talet och början av 30-talet framstod som udda, märklig, mot bakgrunden av de ljusa, höga tenor- och falsettröster som tidens populära sångare, inte minst de europeiska, exponerade i

överflöd. När en Bing Crosby sjöng in i mikrofonen och röstmässigt dök upp i de amerikanska och europeiska hemmen i mellankrigstidens radioapparater då var det ett förebud om en ny tid, en ny era, en ny politik och en ny livsstil, den demokratiska, den moderna, Moderna tider i sanning, som Dylan sjunger om.

Men i och med att Dylan gått från ett övertagande av röster som Woody Guthries eller Bo Diddleys eller Chuck Berrys till röster som de hos bluescroonern och –gitarristen Lonnie Johnson, croonern Bing Crosby, och äldre bluesmän och andra underhållare som Charley Patton, bluegrass-sångaren Ralph Stanley, kanske framför allt Jimmie Rodgers, countrycroonern, då är det en intensiv sammanblandning av gammalt och nytt, skönsång och blues, countryblues, rockabilly, parlor songs, av olika epoker som sker, ett förvandlingsnummer där plötsligt djupt sentimentala parlorsånger av den typ Stephen Foster skrev så många fina av – Beautiful Dreamer, My Old Kentucky Home, Old Folks At Home med fler - igen lever upp. Det som händer är att Dylan genom sin röst som inte låter som en konventionellt sett vacker röst, ger känslorna ett ansikte, en röst. En insändare i Svenska Dagbladet skrev frankt med anledning av den nya skivan att Dylan inte kan sjunga. Enligt insändarskribenten kan Dylan varken sjunga, spela eller skriva låtar. Musiken är omelodiös, texterna banala och framförandet uruselt. ”Varför är Dylan överhuvudtaget känd?” avslutade skribenten sitt minnesvärda inlägg.

Man kan tänka sig vad som skulle kunna hända i ett imaginärt universum där den svenska upplagan av Idols-tävlingen skulle förflyttas som genom ett trollspö till 1962 och en ung Dylan skulle få stiga fram inför de svenska Idols-domare man kunde se i tv på tisdag kväll. Antagligen skulle ansiktsuttryckena vara oerhört markerade, färgade av förvåning, skratt m m. Inte ens gamle beatmusikern Clabbe af Geijerstam skulle i ett sådant universum kunna tänkas acceptera en så märkvärdig röst.

Men det är känslan av existentiell tröst, eller, om inte tröst, så en öppenhet för livets komplicerade strukturer, något som nästan är besläktat med den portugisiska fadons av trötthet märkta acceptans av livssanningarna som utmärker den gamle musiktjuven Dylan och hans röst. Hans känslspektrum är oerhört brett, men frapperande ofta förs här jordiska, existentiella frågor upp till ett metaforiskt, för att inte säga metafysiskt plan där ord som paradiset, helvete, mystisk trädgård, kristallkälla, altare, törnekrona, transcendent glädje etc. poppar upp som ett slags existentiella påminnelser att livet är mer än det senaste tv-programmet eller skvallret på nättidningarna.

Till ett hypnotiskt trumbaserat komp sjunger Dylan i Nettie Moore, en

av hans finaste sånger genom tiderna, med skarp, raspig, stundtals i bästa mening sludrande röst (av något man kan tolka som en äkta eller skickligt iscensatt eruption av starka känslor):

Oh, I miss you, Nettie Moore
And my happiness is o'r
Winter's gone, the river's on the rise
I loved you then, and ever shall
But there's no one here left to tell
The world has gone black before my eyes.

Modern Times är sånger för en posttraumatisk, förlorad, men i varje fall tillfälligt återvunnen värld.

Sven-Erik Klinkmann